

SELİM İLERİ

YAZDIKLARIMI SANA GÖNDERİYORUM

Lenz'in ölümü

Çağımızın en önemli yazarlarından birini kaybettik... İmbikten geçmiş anlatışıyla, Saygı Duruşu bir başyapıt olarak karşımızda.

Kitap Zamanı'nın ekim sayısında Ayşe Sarısayın "Çevirmen Gözüyle" Siegfried Lenz'i anlatıyordu. Ayşe benden de söz açtığı için mi bilmem, bu yazıyı çok sevdim. Lenz'den **Ekmek ve Oyunlar**'ı (Can Yayınları), **Almanca Dersi**'ni (Everest Yayınları), son olarak da **Saygı Duruşu**'nu (Everest Yayınları) dilimize kazandıran Sarısayın, her zamanki alçakgönüllülüğüyle bu çevirilere ne çok emek verdiğini handiyse örtbas ediyordu.

Asıl bu konuda yazmak istiyordum. Çünkü **Almanca Dersi**'nin o yoğun çalışma günlerine yakından tanıklık ettim. Çevirmen kılı kırk yarıyor, ama bir türlü hoşnut kalmıyordu...

Daha yazıya başlamamışken, yine Ayşe'den Lenz'in ölüm haberi geldi. Gerçi yaşı ileriymiş, ama sevdiğiniz her yazarın ölümü hüznün veriyor.

Benim Lenz'le serüvenim hayli eskilerde başlıyor. 1970'lerin sonunda üç arkadaş küçük bir yayınevi kurmuş-tuk, Günebakan Yayınları. İlk kitabımız, Mehmet Tim'in çevirdiği **Kanlı Söylenti**'ydi, Lenz'den, özgün adı değiştirilmiş bir roman. Çok önemli bir roman; Siegfried Lenz, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, bir başka yazarın, yaşamının bir dönemi gölgelenmiş, kararmış Knut Hamsun'dan esinle, geçmiş, şimdiki zamanı, geleceği sorguluyordu.

O günlerde sorgulama dendi mi, bizde, kaba saha yazılmış ne varsa gözdeydi. Oysa Lenz derin, hatta ürktücü bir serinkanlılıkla, enikonu mesafeli yaklaşmıştı. Yanlış hatırlamıyorsam, Mehmet Tim bu romanı lise

son sınıftayken okumuş (İstanbul Erkek Lisesi).

Çeviri üzerinde çalışırken, böylece büyük bir yazarla tanışıyordum, her şeyden önce büyük bir üslupçu. Ayşe Sarısayın, "Lenz, düşünsel gücünü ironi ve hüznle harmanlayarak aktarıyor okuruna" diyor. Bu, hence 'örtük' ironi ve hüznle, bir ölçek 'örtük' duygusallığı da ekleyebiliriz, hiç değilse **Kanlı Söylenti** için. Daima örtülmüş, üstü kapatılmış bir duygusallık.

1980'lerde, Ahmet Cemal'in yönettiği Yazko Çeviri dergisinde, inanılmaz güzellikte bir Lenz öyküsü yayımlandı: "Gogol Gibi". Kimin çevirdiğini ne yazık ki hatırlamıyorum. "Gogol Gibi", Almanya'ya çalışmaya giden ilk Türk göçmenlerden sessizce söz açıyordu. Sessiz, dilsiz ama, beş-altı sayfada, o acı Almanya serüvenini deprem gibi duyumsatan bir öykü!

Sonra **Almanca Dersi**'ne kadar bekleyecektim. Ayşe Sarısayın'ın yetkin

çevirisinden bu romanı okuduğumda çarpılıp kaldım.

Kemal Tahir'in bir ayırımı vardı: Büyük ve iyi yazar diye ikiye ayırırdı; kimi yazarlar büyük, kimi yazarlar iyi. Sözgelimi Balzac -Kemal Tahir'e göre- büyük, Virginia Woolf iyi bir yazardı. Bugünkü anlayışla yaklaştığımda, Siegfried Lenz, benim için hem iyi - önce iyi - hem büyük bir yazar.

Öyle sanıyorum ki, hiçbir zaman satış yazarı olmadığı halde, çoğu kez okur yığınlarıyla buluşabilmiş. Çetin ceviz bir metin olan **Almanca Dersi** yüksek satışa da ulaşmış. (Lenz bu satışa şaşırmış...) Okurla çabuk bağ kurabilen büyük yazarların yanı sıra, iyi yazarlar getirdikleri yeniliklerle, kılı kırk yarılarıyla geleceğin okuruna ses yöneltirler. İmbikten geçmiş anlatışıyla, **Saygı Duruşu**, Lenz'den bir başyapıt olarak karşımızda.

Şunu söylemek istiyorum: Çağımızın en önemli yazarlarından birini kaybettik...

"Günün en güzel saatleri"nde...

Eylül sonunda şakır şakır yağmurlu, günlerin birden güne evrildiği bir akşamdı. **Mine Soysal** ve **Müren Beykan**'la birlikte Koço'daydık.

Moda birdenbire çocukluğumun Moda'sı olmuştu, ileride iskeleye sanki vapur yanaşacaktı. Çocuk, ilköğretim edebiyatından, yayıncılıktan konuşuyorduk. **Müren Hanım**'la, **Mine Hanım**'ın, daha doğrusu **Güneşiği Kitaplığı**'nın bu alandaki saygın çabası beni yıllardan beri düşündürüyor. Sessiz bir başlangıçtı **Güneşiği Kitaplığı**'nki; bugün yetkin bir noktada.

Eve dönünce, yayınevinin armağan ettiği kitaplarla baş başaydım. Ve **Karin Karakaşlı**'nın **Dört Kozalak**'ı okumaya başladım. **Dört Kozalak** bir ilköğretim romanı. Yetişmekte olan dört gencin, ama aslında birçok gencin, yarıyetmenin ayakta kalmak, yaşamda var olabilmek kaygılarını deşiyor. Bir ilköğretim edebiyatı verimi olduğu kadar, yaşını başını almışlara yarıyetmelerin sorunlarını yansıtıyor...

Karin Karakaşlı'yı Can Kırıkları'yla (2002) tanıdım; yolun başındaydı, hüznü öyküler yazıyordu. O dönemde, **Kitap Fuarı**'nda tanışmıştık; alabildiğine duyarlı bir genç kız, **Karin Karakaşlı** o duyarlılığını hep korudu.

Dört Kozalak'ta **Mari** "yaya"yla birlikte aynı odayı paylaşıyor. "Günün en güzel saatleri"nde anneanneyle torunu, insan sıcaklığıyla, sevecenlikle dolup taşan bu odada görüyorum...

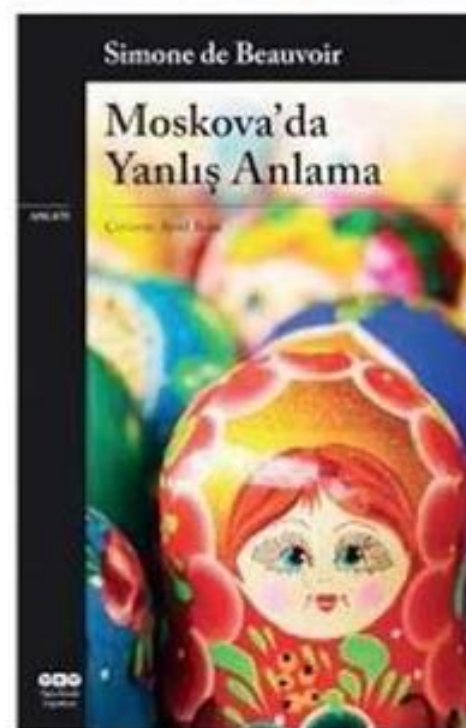
Simone de Beauvoir bir kez daha şaşırtıyor

Gençlik yıllarımda **Başkalarının Karnı**'nı, **Mandarinler**'i ve **Bir Genç Kızın Anıları**'nı okumuş; Simone de Beauvoir'ı pek sevmemiştim. Lisede öğrenci olduğum yıllardı. Bizde 'varoluşçuluk' havası yeni esiyordu. Simone de Beauvoir ise esen o havada, Sartre'ın "hayat arkadaşı" olarak ünlüyüdü. Tabii, bir yandan da, feminist edebiyatın çok önemli bir yazarı sayılıyordu.

Sonra, Bilge Karasu'nun eşsiz çevirisinden **Sessiz Bir Ölüm**'ü okudum. Bambaşka bir Beauvoir çıktı karşıma. Yazar, annesinin usul usul ölümüne yol

alışını dile getiriyordu.

Bilgi Yayınevi basımı **Sessiz Bir Ölüm**'ün arka kapak yazısı beni bugün de şaşırtır. Tecimsel amaçlı arka kapak yazılarında asla rastlanılamayacak vurgular: Beauvoir handiyse cenesidüşüklükle suçlanıyor, sözü kısa, öz kesemediği ileri sürülüyor. **Sessiz Bir Ölüm**'de nasılsa derli toplu yazmayı yeğlemiş... Bu, anı-anlatı karışımı

metin yıllarca etkiledi beni. **Annem İçin**'i yazarken bir kez daha okudum; etkileyişinden hiçbir şey yitirmemişti.

Şimdilerde **Moskova'da Yanlış Anlama**'yı okuyorum. Yapı Kredi Yayınları'nın verimini, yılların değerli çevirmeni Aysel Bora dilimize kazandırmış. Ve Simone de Beauvoir bir kez daha şaşırtıyor, etkiliyor.

Moskova'da Yanlış Anlama, bu kez,

ölümü değil ama ölümüne ergeç varacak yaşlanışı anlatıyor. Kısa bir metin, tıpkı **Sessiz Bir Ölüm** gibi. Öte yandan çok yoğun. Yaşanmış, sona ermiş zamanla ödeşme sarstıkça sarsıyor. Tümceden tümceye durakalıyorsunuz. Belki kendi yaşlanışına da tanıklık ediyorum...

Bir araç açmak istiyorum: Şurda burda, bir iki büyük kitabevinde **Moskova'da Yanlış Anlama**'yı bulamadım. "Gelmedi" deyip geçiyorlar. İş sağlama bağlayıp hem **Burcu Aktaş**'tan, hem **Eray Ak**'tan istedim; şu an iki **Moskova'da Yanlış Anlama**'m var...